

цінностями постійно щось робить руками, успішно виконує все те, що від нього вимагається і стає майстром своєї справи.

Описані психологічні умови, визначені наукові підходи неперервної профільної підготовки майбутнього майстра відображають активний і багатоплановий механізм розвитку самоствердження.

На всіх етапах навчання і розвитку учнівська молодь завдяки самоствердженню зміцнює власні прагнення до високої оцінки і самооцінки своєї особистості і діяльності.

У процесі самоствердження формується реально-психологічна позиція майбутнього майстра в системі між особових стосунків. Тобто, завдяки самоствердженню розвиваються морально-естетичні потреби учнів – майбутніх майстрів бути собою, знайти своє місце в житті, зайняти свою професійну, ділову і соціокультурну нішу. Таким чином, стимулюючим механізмом у самоствердженні є вищі почуття – моральні, естетичні, а також інстинкт самозбереження.

У самоствердженні учень захищає своє «Я» від негативних емоцій, підтримує самоповагу на відносно постійному рівні.

У ряді випадків, самоствердження виконує адаптивну захисну роль, знижуючи рівень тривоги підсилюючи дії майстерності у виконанні діяльності.

Визначені вище підходи – ситуаційний, індивідуально-особистісний попереджують схильності учнів пояснювати власні невдачі і прорахунки посиленнями на обставини, на поведінку інших людей.

Неперервна профільна підготовка майбутнього майстра забезпечує формування «Я»-концепції – стійку систему усвідомлених уявлень особистості про саму себе, на основі якої вона будує взаємодію з іншими людьми і відповідально ставиться до себе і своєї праці.

Л. Б. Лук'янова
м. Київ

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ЦІННОСТЕЙ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Як відомо проблема цінностей це проблема цілісного ставлення людини як до світу взагалі й світу природи зокрема, так і до самої себе, яке через перетворення соціальних норм, ідеалів, ціннісних орієнтацій віддзеркалюється в особистісних принципах життєдіяльності (І. Бех, М. Каган, Б. Марков, М. Мойсеев, В. Межуев) й стає проблемою універсальності людського буття. Зміна системи цінностей, у тому числі світоглядних, які необхідні для реалізації переходу до сталого розвитку суспільства, зумовили розробку ключових екологічних категорій – світогляду, культури, свідомості, мислення тощо.

Саме реалії сьогодення висунули перед людством постулати, які є співзвучними людським цінностям й передусім, на думку В. Крисаченка і М. Хилька, це стосується екології, безпосереднім завданням якої є окреслення

місця людини у довіллі та характеристика перспектив її існування [1, 260-261] тобто категорій, що визначають моральні чинники, через які відбувається регламентація моральних категорій.

Усвідомлюючи тезу про доволі обмежені можливості систем «суспільство-природа» у компенсуванні антропогенного тиску на навколишнє природне середовище, крокуючи у XXI столітті, людство приречено формувати нові взаємовідносини з природою, коли необхідно мислити по новому й усвідомити доцільність нової установки – виховати особистість нового екологічного культуру. Така установка безумовно вбирає й формування ціннісного ставлення особистості до навколишнього природного середовища через усвідомлення екологічних цінностей.

Зазначимо, що специфіка способу життя людини має соціально спадкоємний, а відтак – історичний характер. Вивчення історичного досвіду української спільноти свідчить про пріоритет всезагальних цінностей над особистісними, які, насамперед, визначалися у любові до рідної землі, повазі до природи, вірності своєму краю. У численних дослідженнях зазначається, що ставлення до об'єктів природи як до рівноцінних й самодостатніх властиве багатьом культурам світу і виявляється в „особистому моральному праві природи”. У середині ХХ ст. А. Швейцер назвав його „благоговінням перед життям”, за яким не роблять відмінності між життям вищим і нижчим, більш цінним і менш цінним.

Ми маємо аргументи на користь того, що, головний сенс екологічної доцільної поведінки полягає не стільки у регламентації вчинків людини скільки у залученні до її світогляду таких знань про природу, які б слугували основою відповідного ставлення до природи і у професійній діяльності, і у побуті. Так німецький філософ В. Хесле, обгрунтовуючи філософські аспекти екологічних проблем, зазначає, що сутність етичної проблеми в екологічну епоху зовсім не обмежується обгрунтуванням нових норм [3, 91], проте дуже складно примусити людину діяти і поводитися відповідним чином. Першодумне через відсутність сукупності стимулів, які сприяють змінам її поведінки і прунтуються на системі екологічних цінностей.

Категорія «цінності» належить до ключових понять сучасної суспільної думки. Водночас кожна з особистісних цінностей є функціональною єдністю мотиваційного, емоційного, когнітивного, регулятивного, операційно-динамічного й результативно-оцінного компонентів й характеризується сукупністю складових, властивих формам суспільної свідомості: значимість, нормативність, користність, необхідність, доцільність тощо. Зрозуміло, що цінності відображають внутрішній світ особистості й переважно віддзеркалюють відповідну систему цінностей суспільства. Ціннісні орієнтації особистості врівноважують вчинки, поведінку, діяльність особистості з загальноприйнятими цінностями суспільства.

Оскільки цінності поділяють на: предметні цінності (об'єкти матеріального світу) й суб'єктні (духовні), до предметних екологічних цінностей доцільно віднести як об'єкти довілля, природні умови й ресурси, так і діяльність, спрямовану на раціональне природокористування. Натомість

суб'єктні екологічні цінності, які відображають вектори свідомості особистості, перш за все, визначаються ставленням людини до навколишнього природного середовища, й у різні історичні періоди формувалися як відповідні традиції природокористування, ідеали, імперативи, звичаї, що уособлювала та підтворювала людина у професійній і побутовій діяльності.

Екологічні цінності утворюють систему цінностей особистості, проте її ієрархія індивідуальна. Такий психологічний статус забезпечує їй достатню єдинокальну силу для втілення в конкретних учинках і моральній поведінці в цілому. Особливий сенс закладено у твердженні, за яким екологічні цінності, з одного боку є простими і очевидними, однак, з іншого, їх простота й очевидність завжди перебуває в суперечності з дійсністю, що спонукає до гострих дискусій та моральних пошуків. Вочевидь простим і природним є те, що не можна вбивати тварин, нищити рослинність, необхідно з дитинства виховувати шанобливе ставлення до всього, що нас оточує, проте якраз у повсякденному житті видається дуже важко дотримування цих простих істин. Розглядаючи витoki змісту екологічної свідомості і законів її формування, російські вчені акцентують увагу на явищі (вони його називають «загадкою») несправданно агресивної поведінки сучасної людини у ставленні до природи, поясненням якої вони вважають збочену мотивацію, а усі подібні дії людини називають „неусвідомленим вандалізмом” [2, 45].

Отже, робимо висновок що провідним завданням сучасної системи освіти є трансформація технократичного мислення в екологічно-орієнтоване, спрямоване на природовідповідне ставлення до навколишнього середовища в процесі фахової діяльності та повсякденному житті

ЛІТЕРАТУРА:

1. Крисаченко В.С., Хилько М.І. Екологія. Культура. Політика: Концептуальні засади сучасного розвитку. – К.: Знання України, 2002. – 598 с.
2. Медведев В.И., Алдашева А.А. Экологическое сознание: Учебное пособие. - Изд. 2-е, доп. – М.: Логос, 2001. – 384 с.
3. Хесле В. Философия и экология. – М.: Наука, 1993. – 2002 с.

М.Я. Сорока
м. Львів

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА РЕГІОНАЛІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

У 2002 р. прийнята Декларація Європейської комісії і міністрів освіти європейських країн щодо співробітництва в галузі професійної освіти і навчання, яка поклала початок Копенгагенському процесу, чітко сформувавши завдання створення єдиного європейського простору в цій галузі освіти. Щоб визначити стратегічні напрями розвитку системи ПТО в Україні, доцільно